

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 15 grudnia 2022 r.

w sprawie A. S.

wniosku obwinionej adwokat A. S. o wznowienie postępowania

prawomocnie zakończonego orzeczeniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 21 sierpnia 2019 r., sygn. akt WSD 79/19, zmieniającego orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w [...] z dnia 28 lutego 2018 r., w sprawie o sygn. akt SD [...],

na podstawie art. 545 § 2 k.p.k. w zw. z art. 545 § 3 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

I. oddalić wniosek obwinionej o wznowienie postępowania;

II. obciążyć obwinioną A. S. kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego, w tym wydatkami w kwocie 20 zł (dwadzieścia złotych).

UZASADNIENIE

Adwokat A. S. na mocy orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury z dnia 21 sierpnia 2019 r., sygn. akt WSD 79/19, zmieniającego orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w [...] z dnia 28 lutego 2018 r., sygn. akt SD [...], została uznana za winną popełnienia czynu z § 64 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu w zw. z art. 80 ust. 1 ustawy – Prawo o adwokaturze. Postanowieniem z dnia 2 września 2020 r., w sprawie o sygn. akt I

KK 61/20, Sąd Najwyższy w Izbie Karnej oddalił kasację obwinionej jako oczywiście bezzasadną, obciążając ją kosztami postępowania kasacyjnego.

W dniu 13 października 2021 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek adwokat A. S. o wznowienie w/w postępowania prawomocnie zakończonego orzeczeniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 21 sierpnia 2019 r., sygn. akt WSD 79/19, zmieniającego orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w [...] z dnia 28 lutego 2018 r., w sprawie o sygn. akt SD [...]. Jako podstawę wznowienia skarżąca wskazała art. 95n pkt 1 ustawy - Prawo o adwokaturze w zw. z art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k., to jest, że czyn, za który została ukarana w postępowaniu dyscyplinarnym, nie stanowi deliktu dyscyplinarnego. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie zasady legalizmu i uznanie jej za winną oraz wymierzenie kary za czyn opisany w Zbiorze Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu stanowiącej uchwałę Naczelnej Rady Adwokackiej w sytuacji, gdy NRA nie posiadała kompetencji do wydania w/w uchwały.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Wniosek o wznowienie postępowania nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 80 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2020 r., poz. 1651 t.j.) - „Adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych, a adwokaci również za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 8a ust. 1, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 8b”.

Z kolei z § 64 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) – obwieszczenia Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej), wydanego na podstawie uchwały nr 52/2011 NRA z 19 listopada 2011 r., ogłaszającego jednolity tekst Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeksu Etyki Adwokackiej) uchwalonego przez Naczelną Radę Adwokacką 10 października 1998 r. (uchwała nr 2/XVIII/98) ze zmianami wprowadzonymi uchwałą Naczelnej Rady Adwokackiej nr 32/2005 z 19 listopada 2005 r., uchwałami Naczelnej Rady

Adwokackiej nr 33/2011 – 54/2011 z dnia 19 listopada 2011 r. oraz uchwałą 64/2016 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 25 czerwca 2016 r., stanowi, że „Adwokat obowiązany jest stawić się na każde wezwanie władz adwokatury, a ewentualne niestawiennictwo powinien niezwłocznie usprawiedliwić. Adwokat ma obowiązek udzielić władzom adwokatury żądanych wyjaśnień w określonym terminie”.

W niniejszej sprawie obwiniona wskazuje jako podstawę wznowienia art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k., a więc podnosi, że postępowanie przed korporacyjnymi Sądami Dyscyplinarnymi, zakończone prawomocnym orzeczeniem powinno zostać wznowione, gdyż po wydaniu orzeczenia ujawniły się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że nie popełniła ona czynu albo czyn jej nie stanowił przewinienia dyscyplinarnego lub nie podlegał karze.

Skarżąca podniosła, że uprawnienia Naczelnej Rady Adwokackiej zostały określone w art. 58 ustawy – Prawo o adwokaturze i wśród nich brak jest uprawnienia do uchwalenia Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu bądź chociażby do wydania uchwały w przedmiocie zasad etyki adwokackiej i godności zawodu. Brak zaś delegacji ustawowej do wydania przez Naczelną Radę Adwokacką uchwały określającej zasady etyki i godności zawodu skutkuje tym, że zasady w niej opisane nie mają umocowania w ustawie, a co za tym idzie – czyny zabronione wyprowadzone *a contrario* z zasad w niej zawartych nie mogą być przedmiotem represji na podstawie art. 80 ustawy - Prawo o adwokaturze.

Nie może przy tym ulegać wątpliwości, że w niniejszej sprawie dopuszczalne jest rozważanie możliwości zastosowania instytucji wznowienia postępowania. Z niekwestionowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że odpowiednie stosowanie przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego jest możliwe w ustawie o radcach prawnych [art. 741 pkt 1], a także w ustawie - Prawo o adwokaturze [art. 95n pkt 1] (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2017 r., SDI 42/16, OSNKW 2017, z. 4, poz. 24*). W cytowanej sprawie o sygn. SDI 42/16, Sąd Najwyższy uznał, że „Wbrew ogólnym regułom wykładni prawniczej jest przecież eliminacja uprawnień obwinionego adwokata czy radcy prawnego do skorzystania z instytucji wznowienia postępowania w sytuacji, gdy ustawa w zakresie przepisów dyscyplinarnych takiego wyłączenia nie przewiduje.

Wyprowadzenie takiego wnioskowania byłoby na niekorzyść obwinionego w zakresie jego uprawnień procesowych, przy braku negatywnej regulacji procesowej i przy istnieniu ogólnej klauzuli odesłania przewidzianej w tych ustawach” (*por. też: W. Kozielowicz: Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy, Biblioteka Sądowa, Warszawa 2016, s. 119-120; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., VI KZ 5/12; odmiennie: K. Dudka: Stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych uregulowanych w prawie o adwokaturze oraz ustawie o radcach prawnych, Prawo w działaniu 2014/18, s. 54-55; P. Czarnecki: Odpowiednie stosowanie kodeksu postępowania karnego w przepisach dyscyplinarnych adwokatów i radców prawnych [w:] P. Wiliński (red.): Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r. Przewodnik po zmianach, Lex 2015; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2012 r., VI KZ 14/12, LEX nr 1228526*). Dopuszczalność transponowania przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego oznacza również, że wniesienie kasacji nie uniemożliwia zastosowania tego trybu. Ponieważ w przypadku spraw dyscyplinarnych instancja kasacyjna jest pierwszą instancją *stricto* sądową - w obliczu tego, iż orzeczenia poprzednie wydawane są przez organy samorządu dyscyplinarnego - zasadne jest przyjęcie, że postępowanie takie mimo rozpoznania kasacji można wznowić. Nie może przy tym świadczyć o niemożności przyjęcia takiego wnioskowania to, że w obu ustawach korporacyjnych przyjęto istnienie kasacji, która przysługuje do Sądu Najwyższego. W sytuacji gdy odpowiedzialność dyscyplinarna ma charakter *quasi*-represyjny i skutkować może wydaleniem z zawodu, a więc bardzo poważnymi reperkusjami dla osób wykonujących zawody prawnicze, w tym adwokatów czy radców prawnych, to twierdzenie, że przepisy obu ustaw regulujących wykonywanie tych profesji w zakresie, w jakim odsyłają w sprawach nieuregulowanych do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego, nie dają podstawy w ogóle do stosowania przepisów tego Kodeksu w zakresie wznowienia postępowania (Rozdział 56), jest nieuprawnione. Nie sposób obwinionego pozbawić możliwości wzruszenia prawomocnie zakończonego postępowania dyscyplinarnego, gdy w jego toku doszło do zaistnienia tak poważnych uchybień, jak np. te opisane w art. 439 § 1 k.p.k. W

układzie, gdy strona skorzystała już z własnej kasacji, sygnalizacja potrzeby wznowienia postępowania dyscyplinarnego z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.) pozwala stronie na uruchomienie trybu, który takie wadliwe orzeczenie usunie z porządku prawnego.

Chociaż w postępowaniu dyscyplinarnym toczącym się na podstawie przepisów ustawy – Prawo o adwokaturze, możliwe jest stosowanie przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego regulującego wznowienie postępowania jako nadzwyczajny tryb zaskarżenia prawomocnie zakończonego postępowania - na podstawie art. 95n ustawy – Prawo o adwokaturze – to w niniejszej sprawie nie było możliwe uznanie, że zaistniała przesłanka z art. 540 § 1 pkt 2a k.p.k. (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2017 r., SDI 42/16, OSNKW 2017, z. 4, poz. 24*).

Z ustalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego wynika, że materialnoprawna podstawa przypisania odpowiedzialności dyscyplinarnej może być oparta – między innymi, w sposób uzupełniający – o przepisy Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu. Przesłanką powołania w podstawie prawnej orzeczenia o ukaraniu przepisów tej uchwały wewnętrznej Naczelnej Rady Adwokackiej jest, by odpowiedzialność ta została oparta przede wszystkim na przepisie rangi ustawowej. Przepisy Zbioru Zasad mogą stanowić jedynie „uzupełnienie” przepisów ustawowych – jako przepisy zawarte w uchwałach organów korporacyjnych (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2010 r., SDI 12/10, OSNKW 2011, z. 3, poz. 25*).

Z pewnością nie można uznać, że w niniejszej sprawie za samodzielną podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej uznano nie przepis rangi ustawowej, ale przepis zamieszczony w akcie wewnętrznym, wydanym przez organ samorządu zawodowego adwokatury. Pokreślić trzeba, że poprzez powołanie w podstawie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury art. 80 ustawy – Prawo o adwokaturze, w którym określono zachowania adwokatów i aplikantów adwokackich, podlegające odpowiedzialności dyscyplinarnej – spełniono wymaganie dotyczące ukarania na podstawie aktu o randze ustawowej. Przepis ten przewiduje w stosunku do adwokatów cztery różne podstawy odpowiedzialności

dyscyplinarnej, a mianowicie: 1) postępowanie sprzeczne z prawem; 2) postępowanie sprzeczne z zasadami etyki i godności zawodu; 3) naruszenie obowiązków zawodowych; 4) niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 8a ust. 1 ustawy.

W cytowanym wyroku Sądu Najwyższego wskazano, że trzy pierwsze podstawy mają charakter blankietowy, a więc samodzielnie nie pozwalają na ustalenie, czy określone zachowanie wypełnia ustawowe znamiona przewinienia dyscyplinarnego. W rezultacie, „dla przyjęcia odpowiedzialności dyscyplinarnej konieczne jest nie tylko określenie, w której z wymienionych postaci sąd dyscyplinarny upatruje podstaw odpowiedzialności obwinionego, ale nadto także wskazanie normy konkretyzującej (np. w wypadku postępowania sprzecznego z prawem - wskazania konkretnego przepisu prawa naruszonego przez adwokata, w wypadku drugiej z wyżej wymienionych podstaw - wskazania konkretnej zasady uregulowanej w Zbiorze zasad etyki adwokackiej i godności zawodu, w wypadku zaś trzeciej z podstaw - wskazania konkretnego obowiązku, określonego bądź to w powoływanym Zborze zasad etyki adwokackiej i godności zawodu, bądź to w innej wewnętrznej regulacji korporacyjnej, bądź też wynikającego z historycznie ukształtowanego zwyczaju, potwierdzonego jednolitą, konsekwentną linią orzecznictwa sądów dyscyplinarnych)”.

W orzeczeniu tym również trafnie wskazano na to, że konieczne jest dokonywanie precyzyjnego opisu czynów uznawanych za delikty dyscyplinarne i wskazywanie, która z podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej ma zastosowanie w konkretnej sprawie. Sąd Najwyższy orzekając jako sąd odwoławczy w sprawach dyscyplinarnych sędziów niejednokrotnie podkreślał, że odpowiedzialność dyscyplinarną powinno się opierać na przepisie rangi ustawowej, a jedynie posiłkowo, w sposób konkretyzujący - na akcie o charakterze podustawowym oraz akcie wewnętrznym (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2008 r., SNO 89/07, OSNKW 2008, z. 5, poz. 37). Również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2009 r., SDI 22/09, (OSN-SD 2009, poz. 132), stwierdzono, że „materialnoprawną podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej o charakterze represyjnym jest przepis art. 80 ustawy - Prawo o adwokaturze”, a w konsekwencji, „uregulowania zawarte w Zborze zasad etyki adwokackiej i godności zawodu nie

mogą stanowić samoistnej, materialnoprawnej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej o charakterze represyjnym”.

W pewnym zakresie argumentacja przedstawiona przez skarżącą może zostać uznana za trafną – jednak z pewnością nie wnioski, jakie wyciąga w odniesieniu do podstaw swojej odpowiedzialności dyscyplinarnej. Art. 58 ustawy – Prawo o adwokaturze w sposób kompletny określa w kilkunastu punktach zakres działania (kompetencje) Naczelnej Rady Adwokackiej. Przepis ten nie przewiduje, by organ ten był właściwy do ustalania zasad etyki zawodowej. Nie przewidywał tego również w czasie, gdy Zbiór Zasad był uchwalany. Zapewne dlatego wspomniana uchwała z dnia 10 października 1998 r. (nr 2/XVIII/98) w żadnym miejscu nie wskazuje na podstawę ustawową działania Rady w tym zakresie. W sposób wyraźny ustawa - Prawo o adwokaturze nie określa więc, że uchwalanie zasad etyki adwokackiej należy do kompetencji Naczelnej Rady Adwokackiej. Chociaż jednak wskazany w art. 58 katalog kompetencji Naczelnej Rady Adwokackiej ma charakter zamknięty, wszakże są powody by uznać, że właśnie ten organ jest w tym zakresie właściwy.

Słusznie Sąd Najwyższy stwierdził w postanowieniu z dnia 13 grudnia 2017 r., SDI 87/17, (LEX nr 2435676), że nie może ulegać wątpliwości uprawnienie do ustalania zasad etyki zawodowej, które posiadają organy samorządu adwokackiego. Art. 9 ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze stanowi, że organami adwokatury są: Krajowy Zjazd Adwokatury, Naczelna Rada Adwokacka, Wyższy Sąd Dyscyplinarny, Rzecznik Dyscyplinarny Adwokatury oraz Wyższa Komisja Rewizyjna. Praktyka pokazuje, że adwokatura powierzyła Naczelnej Radzie Adwokackiej ustalanie zasad etyki zawodowej - w tym zakresie, w jakim przybierają one skodyfikowaną postać Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu.

Powyższa okoliczność nie może więc prowadzić do uznania ukarania za bezpodstawne. Nie jest bowiem tak, jak utrzymuje skarżąca, że to przepis Zbioru Zasad skutkował odpowiedzialność dyscyplinarną obwinionego adwokata, skoro wskazany został jako podstawa ukarania art. 80 ustawy – Prawo o adwokaturze. Jeżeli zatem zachowanie adwokata uznano za rodzące odpowiedzialność również na gruncie tego ustawowego przepisu, to nie ma powodu by twierdzić, że wątpliwości co do możliwości uchwalenia Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i

Godności Zawodu przez Naczelną Radę Adwokacką miałyby prowadzić do uniewinnienia adwokata (zob. *podobne stanowisko Sądu Najwyższego przedstawione w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 czerwca 2015 r., SDI 14/15, OSND 2015, poz. 86*). Reasumując należy stwierdzić, że nie zaistniały w niniejszej sprawie podstawy uzasadniające wznowienie postępowania. W ramach wniosku o wznowienie postępowania skarżąca nie wykazała istnienia nowych faktów lub dowodów nieznanых przedtem sądowi, wskazujących na naruszenie zasady legalizmu.

Mając na uwadze podniesione powyżej okoliczności, Sąd Najwyższy stwierdził, że nie istnieją podstawy do wznowienia postępowania prawomocnie zakończonego orzeczeniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 21 sierpnia 2019 r., sygn. akt WSD 79/19, zmieniającego orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w [...] z dnia 28 lutego 2018 r., sygn. akt SD [...].

Orzeczenie o kosztach postępowania wznowieniowego wydano na podstawie art. 639 k.p.k. w zw. z art. 95n ustawy – Prawo o adwokaturze.

Uwzględniając całokształt powyższych rozważań, orzeczono jak w sentencji.

[as]

I.n